

BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARIGA CHET TILINI O'QITISHNING O'ZIGA XOS MUAMMO VA YECHIMLARI

Sh.A. O'tkirova,
NDPI magistranti

M.S. Qayumova,
Ilmiy rahbar, f.f.n., dotsent

ANNOTATSIYA

So'nggi yillarda chet tillarini, xususan ingliz tilini o'rganish ta'lim tizimining ajralmas qismiga aylandi. Shu bois ham ushbu maqola ingliz tilini boshlang'ich sinflarga o'qitishda yuzaga keladigan muammolar va ularning yechimlari mavzusiga bag'ishlangan. Ingliz tilini boshlang'ich sinf o'quvchilariga innovatsion metodlar va zamonaviy texnologiyalar vositasida turli interfaol psixologik o'yinlar yordamida qiziqarli tarzda o'qitish usullari ham yoritilgan. Shuningdek, maqolada olib borilgan tadqiqotlar va tahlillar natijasida ingliz tilini chet tili sifatida kichik yoshdagi o'quvchilariga o'qitishning intensiv yo'nalishlari, hamda metodik tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: innovatsion metodlar, multimedia vositalari, pedagogik texnologiyalar, intellektual salohiyat, eshitish strategiyasi, gapirish strategiyasi, intensiv yo'nalishlar, interfaol psixologik o'yinlar, kasb kompetentligi.

ABSTRACT

In recent years, learning foreign languages, especially English, has become an integral part of the education system. Therefore, this article is dedicated to the problems and their solutions that arise in the teaching of the English language to primary classes. Methods of teaching English to elementary school students in an interesting way using innovative methods and modern technologies with the help of various interactive psychological games are also covered. Also, as a result of the researches and analyzes carried out in the article, intensive directions of teaching English as a foreign language to young students, as well as methodical recommendations are presented.

Key words: Innovative methods, multimedia tools, pedagogic technologies, intellectual potential, speaking strategy, listening strategy, interactive psychological activities, professional competence.

Bugungi kunda rivojlangan xorij mamlakatlari safida o‘zining munosib o‘rnini egallash uchun shaxdam intilayotgan yurtimizda buyuk kelajakning bunyodkorlari bo‘lmish yoshlarning zamon bilan hamnafas, chet ellardagi o‘z tengdoshlari bilan raqobatbardosh bo‘la oladigan darajada ta‘lim olishi va intellektual jihatdan rivojlanishi uchun ta‘limga qaratilayotgan e‘tiborning naqadar yuksakligi hamda bu borada chet tili sifatda ingliz tilining beqiyos ahamiyati o‘z isbotini topib ulgurdi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2013-yil 23-maydagi “O‘zbekiston Davlat Jahon tillari Universitetining faoliyatini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” gi 1971- sonli Qarori, 2017-yil 20-apreldagi “Oliy ta‘lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” gi PQ-2909-sonli Qarori, 2020-yil 23-sentyabrdagi “O‘zbekiston Respublikasi Ta‘lim to‘g‘risida”gi Qonunning yangi tahriri O‘RQ-637-sonli Qonuni, 2021-yil 19-maydagi “O‘zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o‘rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to‘g‘risida” gi PQ-5117-sonli Qarorida hamda mazkur soha bo‘yicha qabul qilingan bir qator me‘yoriy-huquqiy hujjatlarda ham ingliz tilini o‘rganish va o‘qitishni yanada yuqori bosqichga olib chiqishga katta ahamiyat qaratilgan.

O‘quv rejalari va dasturlarini qayta ko‘rib chiqish va tasdiqlash, darsliklarni kitob bilan ishlashga undayigan qiziqarli va rang-barang ma‘lumotlar bilan boyitish, hamda ilg‘or pedagogik texnologiyalarga tayangan holda o‘quv jarayonini multimedia vositalari asosida tashkil etilishiga o‘zgartirishlar kiritish va umumta‘lim maktablarining 1-sinflarida chet tillarini innovatsion usullar yordamida o‘qitishni yo‘lga qo‘yish kabi vazifalar chet tillarini o‘rgatish va o‘rganishni hozirgi jadal taraqqiyot davrining talabiga aylantirdi. Hozirgi kunda davlat ta‘lim standartlariga mos yuqori malakaga, raqobatbardosh darajadagi kasb sifatiga ega bo‘lish, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, ta‘limning yangi shakl va uslublarini o‘zlashtirib olish, rivojlangan xorijiy mamlakatlar ta‘limidagi ijobiy tajribalarni o‘rganish zaruriyatga aylanib qoldi.

Boshlang‘ich sinflar uchun mo‘ljallangan chet tili mashg‘uloti o‘quvchilarda o‘rganilayotgan tilga nisbatan qiziqish uyg‘otishi hamda ularni yangi notanish tilda muloqot qilishga chorlashi lozim. Mashg‘ulotlarni uzluksiz olib borilishi va o‘rgatilayotgan so‘zlarni o‘yinlar vositasida muntazam takrorlab borish maqsadga muvofiqdir. Bola ta‘lim olayotgan muhitda o‘zini erkin, ya‘ni qo‘rquv va bosimdan holi his etsa, bolalarcha qiziquvchanligi tufayli o‘quv jarayonidagi ishtiroki yanada faollashadi. Mavzularni o‘yin tarzida yetkazib berish uchun harakat va ijodkorlikka yetaklovchi, tanqidiy fikrlashga undaydigan, intellektual salohiyatini oshirishga qaratilgan, bolaning qobiliyatlarini har tomonlama rivojlantirishga keng imkoniyatlar beradigan harakatli o‘yinlar va jismoniy mashqlarga yo‘naltirilgan mashg‘ulotlarni

olib borish, mashg'ulotlarda esa bir xillikdan qochish lozim. Turli interfaol va intellektual – psixologik o'yinlardan foydalanish orqali bolalarning qiziqish darajasini kengaytirish dardkor. Mashg'ulotlarda sifatli va zamon talabiga javob beradigan darajadagi innovatsion metod va ko'rgazmali qurollardan foydalanish mashg'ulotni muvafaqiyatli tashkil etishdagi birinchi qadamdir. Mashg'ulotlar davomida o'qituvchilar bolalarning ishtiroki bo'yicha ijobiy fikr bildirishi, ya'ni rag'batlantirishi zarur va shartdir. Rag'batlantirish bolani o'ziga bo'lgan ishonchini yanada kuchaytiradi. Undagi ijobiy qobilyat va fazilatlarni yuzaga kelishida turtki bo'ladi. Og'zaki nutq jarayonida esa bolalarning nutqini bo'lmasdan, nutq yakunlanganidan so'ng xato va kamchiliklar xushmuomalalik bilan tushuntirilishi va tuzatilishi lozim.

Boshlang'ich sinflarda chet tilini o'qitishda asosiy e'tibor bolaning lug'at boyligini oshirishga, undan ongli va faol foyalana olishiga, tovushni tiniq eshitishiga, aniq talaffuz qilishiga qaratiladi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilariga chet tilini o'qitish bo'yicha olib boriladigan mashg'ulotlarni kuzatgan holda ilmiy va uslubiy tahlillar natijasida quyidagi xulosalarga keldik:

1. Xorijiy tillarni o'qitishning intensiv ustuvor yo'nalishlarini o'qitish jarayonida qo'llash;
2. Mashg'ulotlarni uzluksiz olib borish va o'rgatilyotgan so'zlarni real hayot bilan bog'lagan holda o'yin vositasida muntazam takrorlab turish;
3. Turli interfaol va intellektual psixologik o'yinlardan foydalanish natijasida bolalarning qiziqish darajasini kengaytirish;
4. Mashg'ulotlarda sifatli va zamon talabiga javob beradigan darajadagi innovatsion usullar, multimedia vositalari va ko'rgazmali qurollardan foydalanish;
5. O'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi "baland devorni qulatilish", ya'ni o'rganuvchilarni erkin fikrlashiga keng yo'l ochib berish;
6. O'quvchilarni psixologik tiplarga ajratib olib (ekstrovert, introvert, monitor, visual, audial), shunga tayangan holda ularning har biriga mashg'ulotlarda alohida topshiriqlar berish, uyga vazifalar berilayotganda ham mana shu tiplarga e'tibor bergan holda turli mashqlar berish;
7. Boshlang'ich sinf o'quvchilariga chet tilini o'qitishda eshitish va gaplashish ko'nikmalari bir butun jarayon sifatida olib kiriladi. Amerika olimi Braun "Eshitish strategiyalari" ni ishlab chiqdi. Bunga asosan "Key words" ya'ni asosiy ma'noni mujassamlashtirgan so'zlarni so'zlovchining maqsadini til o'rganuvchilarga oldindan yetkazib berishimiz, tushintirmoqchi bo'lgan mavzuimizga oid ma'lumotlarni o'quvchilar o'z ona tilida aytib bera oladimi, ya'ni ularda tayyorgarlik bormi, yo'qligiga e'tibor berishimiz lozim. "Gaplashish strategiyalari"da esa quyidagilarni nazarda tutish: to'liqlilik, oddiylik, so'z tartibini saqlash, takrorlash.

8. Mashg'ulotlar davomida o'qituvchilar o'quvchilarning ishtiroki bo'yicha ijobiy fikrlar bildirib, o'ziga bo'lgan ishonchni yanada kuchaytirish uchun rag'batlantirishi zarur. Og'zaki nutqda ham bolaning nutqini bo'lmasdan, nutq yakunlangach tanqid yo'sinida emas, fikr bildirish orqali kamchiliklarni anglatish kerak.

Darhaqiqat, jadal rivojlanayotgan bugungi kunda chet tillarni o'qitish va o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi. Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning chet tillari bo'yicha fundamental bilimga ega bo'lishi yosh avlodning kelajakda chet tillarini mukammal o'rganishidagi poydevor hisoblanadi. O'qituvchining kasbiy kompetentligi, bolalar psixologiyasidan xabardorligi hamda innovatsion axborot texnologiyalari va multimedia vositalarini puxta bilishi boshlang'ich sinflardagi ta'limning sifati va samaradorligini kafolatlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Davlat Jahon tillari Universitetining faoliyatini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi 2013-yil 23-may 1971- sonli Qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi 2017-yil 20-aprel PQ-2909-sonli Qarori.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi Ta'lim to'g'risida" gi Qonunning yangi tahriri 2020-yil 23-sentyabr O'RQ-637-sonli Qonuni.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida" gi 2021-yil 19-may PQ-5117-sonli Qarori.
5. Haydarova F.I. Xalilova N.I. Psixologiya fanlarni o'qitish metodikasi. – T: "Aloqachi", 2007, 17 – b.